

Handläggande enhet:
Förhandlingsenhet 2

1985-01-22

LAG OCH AVTAL OM FACKLIGA FÖRTROENDEMÄN

I detta cirkulär återges lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen, avtalet den 20 mars 1975 om fackliga förtroendemän samt SAV:s föreskrifter för tillämpningen av avtalet. Här finns också en förteckning över viktigare AD-domar på förtroendemannalagens område.

Syftet med cirkuläret är att samla bestämmelserna om fackliga förtroendemän på ett och samma ställe.

I 21 § avtal om löner 1984-85 för statstjänstemän m fl (ALS 1984-85) har parterna bl a förklarat att man under avtalsperioden skall fortsätta att förhandla om fackliga förtroendemän.

Cirkuläret ersätter SAV cirkulär A:6, A:18 och A:37 1975 samt SAV informerar nr 1 1976.

Cirkulär om avlöningsförmåner till fackliga förtroendemän m fl vid tjänstledighet för att delta i vissa kurser utges årligen av SAV.

Frågor som rör jäv vid fackligt uppdrag behandlas i cirkulär 1980 A 20, sid 10 f.

INNEHÅLL

Lagen (1974:358) om facklig förtroendemens ställning på arbetsplatsen	5
Förteckning över vissa AD-domar om fackliga förtroendemen	11
Avtal den 20 mars 1975 om fackliga förtroendemen	15
SAVs föreskrifter för tillämpningen av avtalet om fackliga förtroendemen	21

FÖRKORTNINGAR

AD	Arbetsdomstolen eller arbetsdomstolens domar
AMLA	Allmänt arbetsmiljöavtal (cirk A:54 1978)
FL, FmL	Lagen (1974:358) om facklig förtroendemens ställning på arbetsplatsen (ändr senast 1982:87) ¹⁾
FmA	Avtal den 20 mars 1975 om fackliga förtroendemen
För	Är en hänvisning till SAVs föreskrifter för tillämpningen av avtalet om fackliga förtroendemen
LRA	Lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister (omtr 1977:530, ändr senast 1984:818) ¹⁾
MBL	Lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (ändr senast 1984:817) ¹⁾
MBA-S	Medbestämmandeavtal för det statliga arbetstagarområdet (cirk 1984 A 40 och A 41)

---

1) Se SAVs bok "Författningar om statligt reglerade tjänster" (FST).

LITTERATUR

Arbetsdomstolens domar

Lars Lunning, Facklig förtroendeman. Kommentar till 1974 års förtroendemannalag. Liber förlag. Fjärde upplagan 1985.

LAGEN (1974:358) OM FACKLIG FÖRTROENDEMANS STÄLLNING PÅ ARBETSPLATSEN

---

1 §

Denna lag äger tillämpning på arbetstagare som har utsetts av lokal arbetstagarorganisation att som facklig förtroendeman företräda de anställda i frågor som rör förhållandet till arbetsgivaren eller andra med facklig verksamhet sammanhängande frågor.

Jfr 1 och
8 §§ FmA
(sid 15 och
19)

Med lokal arbetstagarorganisation avses i denna lag organisation som på arbetsplatsen är eller brukar vara bunden av kollektivavtal för de arbetstagare som beröres av förtroendemannens verksamhet.

Lagen vinner tillämpning på facklig förtroendeman då organisationen har underrättat arbetsgivaren om det fackliga uppdraget. I förhållande till förtroendemannen bestämmer organisationen när lagen skall gälla för honom.

AD 1976:10.

2 §

Har i lag meddelats bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen. Även avvikande bestämmelse i annan författning än lag gäller, om den avser fråga om företrädesrätt till fortsatt arbete eller förläggning av ledighet för facklig förtroendeman, vars avlöningsförmåner fastställs under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, eller facklig förtroendeman hos riksdagen eller dess verk.

Avtal som innebär att facklig förtroendemens rättigheter enligt denna lag inskränkes är ogiltigt i den delen. Avvikelse får dock göras från 1, 5-7 §§ och 8 § första stycket med stöd av kollektivavtal som på arbetstagsidan har slutits eller godkänts

av organisation som är att anse som central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

(Lag 1976:594)

3 §

Jfr 5 och
6 §§ FmA
(sid 18)

Facklig förtroendeman får ej av arbetsgivaren hindras att fullgöra sitt uppdrag. Förtroendemannen skall ges tillfälle att disponera lokal eller annat utrymme på arbetsplatsen som fordras för det fackliga uppdraget.

AD 1979:39; 1982:33.

4 §

Facklig förtroendeman får ej med anledning av sitt uppdrag ges försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor. När uppdraget har upphört skall arbetstagaren vara tillförsäkrad samma eller likvärdig ställning i fråga om arbetsförhållanden och anställningsvillkor som om han ej haft fackligt uppdrag.

AD 1977:86; 1981:147; 1982:140.

5 §

Uppkommer fråga om ändring av facklig förtroendemanns arbetsförhållanden eller anställningsvillkor, skall arbetsgivaren minst två veckor i förväg varsla den lokala arbetstagarorganisationen och underrätta förtroendemannen. Föreligger hinder härför, skall varsel och underrättelse i stället lämnas så snart det kan ske. Skyldighet att lämna varsel och underrättelse förligger ej vid sådan ändring som utgör ett normalt led i förtroendemannens arbete och icke försämrar hans möjligheter att fullgöra det fackliga uppdraget.

Den lokala arbetstagarorganisationen och förtroendemannen har rätt till överläggning med arbetsgivaren om åtgärd som avses i första stycket. Sådan överläggning skall påkallas senast en

vecka efter det att varsel eller underrättelse lämnades. Har överläggning påkallats, får arbetsgivaren icke vidtaga den tilltänkta åtgärden förrän tillfälle till överläggning har lämnats.
AD 1976:10; 1977:102, 200.

6 §

Facklig förtroendeman har rätt till den ledighet som fordras för det fackliga uppdraget.

Jfr 2 och 3 §§
FmA (sid 16)

Ledigheten får dock icke ha större omfattning än som är skäligt med hänsyn till förhållandena på arbetsplatsen. Ledigheten får icke förläggas så, att den medför betydande hinder för arbetets behöriga gång.

Ledighetens omfattning och förläggning bestämmes efter överläggning mellan arbetsgivaren och den lokala arbetstagarorganisationen.

AD 1975:62; 1976:35, 94; 1977:115; 1978:11, 15, 47; 1979:44, 65, 126; 1980:16, 90, 154; 1981:2, 102, 105, 114; 1982:37.

7 §

Vid ledighet som avser den fackliga verksamheten på arbetsplatsen skall facklig förtroendeman ha rätt till bibehållna anställningsförmåner.

Jfr 4 § FmA
(sid 17)

Beror det på arbetsgivaren att den fackliga verksamhet som avser arbetsplatsen förlägges till annan tid än förtroendemannens ordinarie arbetstid, skall ersättning utgå till förtroendemannen som om han hade utfört arbete för arbetsgivarens räkning.

Även uppkomna merkostnader skall ersättas, om de beror på arbetsgivaren.

Om anställningsförmån enligt lag utgår endast för arbetad tid, skall med sådan tid likställas tid som avses i första och andra styckena.

(F 1975:356)

AD 1975:7; 1976:35, 96; 1977:51, 138, 158; 1978:47; 1979:65, 91, 126; 1980:74, 90, 121, 154; 1981:102, 114; 1982:140; 1984:17.

8 §

Vid uppsägning på grund av arbetsbrist och vid permittering skall facklig förtroendeman, utan hinder av 22 § lagen (1982:80) om anställningsskydd, ges företräde till fortsatt arbete, om det är av särskild betydelse för den fackliga verksamheten på arbetsplatsen. Kan förtroendemannen endast efter omplacering beredas fortsatt arbete, gäller som förutsättning för att han skall ges företräde att han har tillräckliga kvalifikationer för detta arbete.

Uppsägning som sker i strid med första stycket skall på yrkande av förtroendemannen förklaras ogiltig. Härvid skall 34 § andra och tredje styckena, 37, 39, 40 och 42 §§ samt 43 § andra stycket lagen (1982:80) om anställningsskydd gälla.

(Lag 1982:87)

AD 1977:94; 1981:146.

9 §

Jfr 7 § FmA
(sid 19)

Uppkommer tvist om tillämpning på en facklig förtroendeman av 1, 3, 4, 6 eller 7 § eller 8 § första stycket eller kollektivavtalsbestämmelse som med stöd av 2 § andra stycket har trätt i stället för 1, 6 eller 7 § eller 8 § första stycket, gäller den lokala arbetstagarorganisationens mening om lagens eller kollektivavtalets rätta innebörd intill dess tvisten har slutligt prövats. I kollektivavtal som har trätt i lagens ställe kan föreskrivas att arbetstagarpartens bestämmanderätt i stället skall tillkomma huvudorganisationen.

Utårn hinder av första stycket kan arbetsgivaren vägra sådan ledighet som äventyrar säkerheten på arbetsplatsen, viktiga samhällsfunktioner eller därmed jämförliga intressen.

10 §

Åsidosätter arbetsgivare sina förpliktelser enligt denna lag eller kollektivavtalsbestämmelser som har trätt i lagens ställe skall han utge, förutom lön och andra anställningsförmåner vartill facklig förtroendeman är berättigad, ersättning för uppkommen skada. Vid bedömande om och i vad mån skada har uppstått skall hänsyn tagas även till arbetstagarorganisationens intresse av att lagens bestämmelser iakttages i förhållande till organisationens förtroendemän samt till övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

Arbetstagarorganisation kan åläggas att utge skadestånd om den föranlett felaktig tillämpning av lagen eller kollektivavtal som har trätt i lagens ställe och har insett eller uppenbarligen borde ha insett felaktigheten. Detsamma gäller om organisationen icke vidtager skäliga åtgärder för att hindra facklig förtroendeman från ett motsvarande förfarande eller om organisationen icke söker förebygga skada av ett felaktigt förfaringsätt. Facklig förtroendeman kan icke åläggas att utge skadestånd eller återbära erhållen lön för facklig verksamhet som han har bedrivit med organisationens godkännande.

Om det med hänsyn till skadans storlek eller andra omständigheter är skäligt, kan skadeståndet jämkas.

AD 1977:94, 158.

11 §

Den som vill fordra skadestånd enligt denna lag skall underrätta motparten om sitt anspråk inom fyra månader från det skadan inträffade. Har inom den tiden förhandling rörande anspråket påkallats enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbets-

livet eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom åtta månader från skadans uppkomst.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om anspråk på lön och andra anställningsförmåner enligt denna lag eller kollektivavtal som har trätt i lagens ställe.

Iakttages ej vad som föreskrives i första och andra styckena, är talan förlorad.

(Lag 1976:594)

12 §

Mål om tillämpning av denna lag handlägges enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. Sådant mål skall handläggas skyndsamt. Detsamma gäller mål om kollektivavtal som har trätt i lagens ställe.

Utan hinder av 9 § kan arbetsdomstolen meddela förordnande i tvistefrågan för tiden intill dess tvisten har slutligt prövats. Yrkande om sådant förordnande får ej bifallas utan att motparten har beretts tillfälle att yttra sig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974.

FÖRTECKNING ÖVER VISSA AD-DOMAR OM FACKLIGA FÖRTROENDEMÄN

FmL	AD-dom	Fråga som prövats av AD ¹⁾
1 §	1976:10	Underrättelse till arbetsgivaren om det fackliga uppdraget
3 §	1979:39	Undanhållande av viss information hinder att fullgöra fackligt uppdrag
	1982:33	Vissa uttalanden till personalen hinder att fullgöra fackligt uppdrag
4 §	1977:86	Omplacering av facklig förtroendeman m m
	1981:147	Lönegaranti vid omplacering
	1982:140	Rätt för röntgenassistent att behålla förlängd semester vid övergång till fackligt arbete
5 §	1976:10	Skyldighet att varsla och överlägga m m inför omorganisation som berör facklig förtroendemens arbetsförhållanden
	1977:102	Handläggning av omplacering av facklig förtroendeman
	1977:200	" " " " " "
6 §	1975:62	Ledighet från nattskift efter två dagars facklig kurs
	1976:35	Ledighet för att delta i kurs i förenings- och förhandlingsteknik
	1976:94	Ledighet från beredskap under kväll och natt efter fackligt arbete
	1977:115	Ledighet för att delta i visst kursavsnitt i studiecirkel
	1978:11	Fem fackliga förtroendemen lediga för att delta i kurs om avtalsförsäkringar
	1978:15	Ledighet utöver fortlöpande ledighet för fackligt arbete
	1978:47	Tio fackliga förtroendemen lediga för att delta i kurs i personalpolitik

1) I förteckningen anges inte om talan har bifallits av AD eller inte

FmL	AD-dom	Fråga som prövats av AD	
6 §	1979:44	Fem fackliga förtroendemän lediga för att delta i kurs om det egna kollektivavtalet	
	1979:65	Ledighet för deltagande i konferens	
	1979:126	Ledighet för att delta i medbestämmandeutbildning	
	1980:16	Ledighet utöver fortlöpande ledighet för facklig förtroendeman med uppdrag som studieorganisatör	
	1980:90	Ledighet för att delta i universitetskurs i facklig juridik	
	1980:154	Arbetsgivarens rätt att återropa skälighetsregeln.	
	1981:2	Ledighet för att vara ledare för studiecirkel	
	1981:102	Ledighet för att delta i kurs om det egna kollektivavtalet	
	1981:105	Omfattande ledighet för en facklig förtroendeman i ett litet företag för att delta i kurs	
	1981:114	Arbetsgivarens rätt att återropa skälighetsregeln	
	1982:37	Ledighet på heltid m m	
	7 §	1975:7	Bibehållna löneförmåner endast för tid då förtroendemannen annars skulle utfört arbete åt arbetsgivaren
		1976:35	Betalad ledighet vid deltagande i kurs i förenings- och förhandlingsteknik
1976:96		Ersättning för merkostnader när förhandling förlagts till landstings centralkansli	
1977:51		Betalad ledighet vid deltagande i avtalskonferens samt vid förberedelse till och deltagande i central förhandling	
1977:138		Betalad ledighet vid deltagande i central förhandling	
1977:158		Betalad ledighet vid deltagande i konferens inför facklig konflikt	
1978:47		Betalad ledighet vid deltagande i kurs i personalpolitik	
1979:65		Betalad ledighet vid deltagande i konferens för studieorganisatörer	

FmL	AD-dom	Fråga som prövats av AD
7 §	1979:91	Ersättning för merkostnader
	1979:126	Betald ledighet vid deltagande i fem dagars medbestämmandeutbildning
	1980:74	Betald ledighet vid deltagande i arbetsgrupp inom utredning
	1980:90	Betald ledighet vid deltagande i universitetskurs i facklig juridik
	1980:121	Betald ledighet vid deltagande i s k branschrådslag
	1980:154	Betald ledighet vid deltagande i kurs i bl a arbetsmiljöfrågor
	1981:102	Betald ledighet vid deltagande i kurs i det egna kollektivavtalet
	1981:114	Betald ledighet för skyddsombud vid deltagande i vidareutbildning i arbetsmiljöfrågor
	1982:140	Rätt för röntgenassistent att behålla förlängd semester vid övergång till fackligt arbete
	1984:17	Ersättning för merkostnader vid central förhandling förlagd till Stockholm
8 §	1977:94	Företräde till fortsatt arbete
	1981:146	Uppsägning av facklig förtroendeman
10 §	1977:94	Skadestånd vid felaktig tillämpning av tolkningsföreträde
	1977:158	Skadestånd vid felaktig tillämpning av tolkningsföreträde

AVTAL OM FACKLIGA FÖRTROENDEMÄN

1 §

Avtalet gäller tjänsteman som är facklig förtroendemans enligt 1 § lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen (FL) inom det tjänstemannaområde där statens avtalsverk äger sluta kollektivavtal om avlöningsvillkoren. Avtalet gäller dock endast tjänsteman för vilken avlöningsvillkoren regleras eller brukar regleras genom kollektivavtal mellan, å ena sidan, statens avtalsverk eller vederbörande myndighet och, å andra sidan, huvudorganisation som är part i detta avtal eller organisation (motsvarande) som är ansluten till sådan huvudorganisation. Avtalet gäller likväl inte tjänsteman med avlöning enligt avtal som på arbetstagsidans slutits av Sveriges läkarförbund och inte heller tjänsteman vid allmän försäkringskassa.

Avtalet gäller inte i fråga om sådan facklig verksamhet som omfattas av bestämmelser om företagsnämnder, arbetarskydd eller personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m m. Avtalet gäller inte heller i fråga om annan facklig verksamhet som utgör tjänstgöring i vederbörande tjänst eller har formen av uppdrag som meddelats av regeringen eller av statlig eller kommunal myndighet.

Protokollsanteckningar:

Avtalet utgör till huvudsaklig del ett komplement till FL.

Av 1 § första stycket följer att bestämmelserna i avtalet - liksom bestämmelserna i FL - vinner tillämpning på förtroendemannen först då den lokala personalorganisationen har underrättat vederbörande myndighet om det fackliga uppdraget. Sådan underrättelse skall vara skriftlig och om möjligt innehålla uppgift om uppdragets art. Om uppdraget upphör eller ändras i väsentlig grad skall myndigheten också underrättas.

Som exempel på facklig verksamhet som betraktas som tjänstgöring i vederbörande tjänst och därför inte omfattas av avtalet kan nämnas uppdrag som ledamot i anpassningsgrupp, organisationskommitté vid omlokaliseringsmyndighet, organ som ingår i försöksverksamhet med fördjupad förvaltningsdemokrati (motsvarande icke-statligt organ), universitetsorgan som omfattas av försöksverksamheten med nya samarbetsformer m m.

2 §

Omfattningen och förläggningen av den tjänstledighet som fordras för fackligt uppdrag bestäms, med beaktande av föreskrifterna i 6 § andra stycket FL och 3 § i detta avtal, efter lokal överläggning mellan vederbörande myndighet och berörd personalorganisation. (För)

Protokollsanteckningar:

1. I fråga om förtroendemän som behöver fortlöpande partiell eller hel tjänstledighet för fackligt uppdrag kan till grund för bedömningen av deras sammanlagda behov av tjänstledighet i allmänhet läggas omfattningen av den sammanlagda tjänstledighet som gällde närmast före 1974-07-01. Parterna är emellertid medvetna om att vissa lokala fackliga uppgifter tillkommit i samband med ny lagstiftning m m och att detta förhållande kan påverka behovet av tjänstledighet. Enligt parternas mening bör för förtroendemän som avses i denna punkt normalt inte komma i fråga ett större tjänstledighetsuttag än som motsvarar en helt tjänstledig tjänsteman för varje helt 500-tal medlemmar i den lokala personalorganisationen.

Vid bestämmandet av omfattningen av den fortlöpande tjänstledigheten skall hänsyn inte tas till sådan facklig verksamhet som förekommer vid enstaka, oregelbundna tillfällen, t ex deltagande i kurs, konferens o d.

2. För förtroendeman som inte behöver fortlöpande tjänstledighet för fackligt uppdrag bestäms omfattningen och förläggningen av tjänstledigheten från fall till fall.

3. Resultatet av överläggning enligt 2 § bör anges i protokoll e d.

3 §

Förtroendemens tjänstledighet för det fackliga uppdraget bör när så är lämpligt förläggas till viss bestämd tid i anslutning till arbetstidens början eller slut, rast, skiftbyte eller motsvarande.

Förtroendeman skall om möjligt göra anmälan till närmaste förman innan han avbryter sin tjänstgöring för tjänstledighet som avses i första stycket. Sådan anmälan bör normalt göras även vid återinträdet i tjänstgöring.

4 §¹⁾

Vid tjänstledighet som avser den fackliga verksamheten på arbetsplatsen har förtroendeman rätt till de avlöningsförmåner som skulle ha utgått om han inte hade varit tjänstledig för det fackliga uppdraget. (För)

Beror det på arbetsgivaren att facklig verksamhet som avser arbetsplatsen förläggs till annan tid än förtroendemannens ordinarie arbetstid, har förtroendemannen rätt till de avlöningsförmåner som skulle ha utgått om den fackliga verksamheten hade utgjort tjänstgöring i vederbörande tjänst. (För)

Det som sägs i första och andra styckena om avlöningsförmåner har motsvarande tillämpning i fråga om andra anställningsvillkor.

Uppkommer merkostnader för förtroendemannen i samband med facklig verksamhet som avser arbetsplatsen, har förtroendemannen rätt till ersättning för dessa kostnader om de beror på arbetsgivaren. Om sådana merkostnader avser resa, utgår ersättningen i form av resekostnadsersättning och traktamente såsom vid tjänsteresa.

I fråga om tjänsteman med annat lönesystem än det löneplansbundna får lokal överenskommelse träffas mellan vederbörande myndighet och berörd personalorganisation om sättet för beräkning av avlöningsförmåner enligt första eller andra stycket. Om sådan överenskommelse inte kan träffas skall frågan tas upp till förhandling mellan avtalsverket och berörd huvudorganisation.

Protokollsanteckningar:

Bestämmelsen i paragrafens första stycke innebär i huvudsak att förtroendemannen vid tjänstledighet har rätt till den lön och de lönetillägg som skulle ha utgått om han inte hade varit tjänstledig för det fackliga uppdraget. Tjänstledighetstillägg utgår alltså inte. Vid beräkning av avlöningen skall hänsyn inte tas till annan tjänstgöring än sådan som beslutats för tjänstemannen (t ex beslutad tjänstgöring på obehövad tid, beslutad vikariatstjänstgöring).

---

1) Ändrad genom avtal 1975-11-05.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke innebär att förtroendeman, som i sin tjänst har reglerad arbetstid, har rätt till övertidsgottgörelse (t ex kompensationsledighet, övertidstillägg, tjänstgöringsfrihet eller extratidstillägg) enligt de bestämmelser härom som gäller för honom.

Vid tillämpning av paragrafens andra stycke på förtroendeman som inte har reglerad arbetstid i sin tjänst, t ex lärare, skall förtroendemannens ordinarie arbetstid anses vara förlagd till helgfri måndag-fredag mellan klockan 8 och klockan 17. Om tjänstgöringen normalt är förlagd till annan tid än som nu sagts (t ex för lärare inom kommunal vuxenutbildning) bestäms dock i varje särskilt fall vad som skall anses som ordinarie arbetstid. Förtroendeman utan reglerad arbetstid får i fall som avses i nämnda stycke gottgörelse i form av motsvarande ledighet. Om ledighet i undantagsfall inte kan beredas eller om förtroendemannen är lärare, erhålls kontant gottgörelse. Denna skall för löneplansanställd tjänsteman normalt utgå med ett timbelopp motsvarande 1/165 av månadslönen eller, när det är fråga om restid utom tjänstgöringszonen föranledd av facklig verksamhet inom landet, med belopp motsvarande tjänsteresetillägg om bestämmelser härom finns för förtroendemannen.

Med andra anställningsvillkor avses i paragrafens tredje stycke bl a ersättning enligt statens personskadeförsäkring.

Anmärkning:

Parterna är överens om att, när avtal träffats om ändrade arbetstidsbestämmelser för undervisningsområdet, diskutera storleken av den kontanta gottgörelse som enligt tredje stycket i protokollsanteckningarna utgår till lärare.

5 §

Förtroendeman hos statlig myndighet skall av myndigheten få information och tillträde till dess lokaler i den mån det fordras för den fackliga verksamheten på arbetsplatsen. Detta gäller dock endast om det kan ske utan skada för allmänt eller enskilt intresse.

6 §

Förtroendeman hos statlig myndighet skall, om det fordras med hänsyn till omfattningen av den fackliga verksamheten på arbetsplatsen, om möjligt få tillgång till telefon hos myndigheten. Behöver förtroendemannen skrivpersonal för fullgörandet av det fackliga uppdraget på arbetsplatsen, får myndigheten ställa sådan personal till hans förfogande om det lämpligen kan ske. (För)

7 §

Tolkningsföretråde enligt 9 § första stycket FL skall tillkomma berörd huvudorganisation eller, efter beslut av huvudorganisationen, ansluten organisation (motsvarande). (För)

Protokollsanteckning:

Har en tillämpningstvist inte kunnat biläggas efter överläggningar och bestämmer sig den personalorganisation som har tolkningsföretråde för att begagna sig av detta, skall det komma till uttryck i skriftlig form (t ex i ett justerat förhandlingsprotokoll eller skriftligt meddelande till myndigheten). Eljest kan det uppkomma en tvist om huruvida det är arbetsgivarsidans eller arbetstagar-sidans mening som tills vidare skall gälla.

I fråga om handläggningen av tvist rörande detta avtal gäller bestämmelserna i avdelning B i Huvudavtalet.

8 §

Har lokal personalorganisation som avses i avtalet utsett den, som är facklig förtroendeman på den egna arbetsplatsen enligt 1 § FL, att tillika vara facklig förtroendeman på annan arbetsplats hos samma eller annan myndighet inom avtalets tillämpningsområde, skall tjänstemannen anses som förtroendeman enligt 1 § FL även på den arbetsplatsen och bestämmelserna ovan i detta avtal om förtroendemans verksamhet på den egna arbetsplatsen gälla även i fråga om hans verksamhet på den senare arbetsplatsen. (För)

Protokollsanteckning:

Vad som föreskrivs i 8 § gäller i förhållande till annan myndighet, där tjänstemannen är förtroendeman, först då organisationen underrättat denna myndighet om det fackliga uppdraget. Underrättelse som avser gemensam facklig förtroendeman skall göras skriftligen samt innehålla uppgift om samtliga arbetsplatser som omfattas av uppdraget och, om möjligt, om uppdragets art.

9 §

Detta avtal, som från avtalsverkets sida sluts under förbehåll om regeringens godkännande, gäller f o m 1975-04-01 tills vidare med sex månaders uppsägningstid. Genom detta avtal upphävs dels avtalet 1974-06-28 beträffande sådana fackliga förtroendemän hos statsmyndigheter m fl på vilka lagen

(1974:358) om facklig förtroendemens ställning på arbetsplatsen äger tillämpning och dels överenskommelsen 1974-02-28 om ersättning till facklig förtroendeman anställd enligt AST-R.

Stockholm 1975-03-20

Statens avtalsverk

Centralorganisationen SACO/SR

Anders Wistrand

Per Gothefors

Statsanställdas förbund

TCO:s statstjänstemannasektion (TCO-S)

Curt Persson

Anders Liedberg

SAVs FÖRESKRIFTER FÖR TILLÄMPNINGEN AV AVTALET OM FACKLIGA FÖRTROENDEMÄN

SAV utfärdar dessa föreskrifter med stöd av 10 § förordningen (1976:1021) om statliga kollektivavtal, m m, 2 § kungörelsen (1965:577) med tillämpningsföreskrifter till lagen om ställföreträdare för kommun vid vissa avtalsförhandlingar samt 3 och 4 §§ förordningen (1978:813) med instruktion för statens arbetsgivarverk.

SAV överlämnar till vederbörande myndighet att för dess verksamhetsområde meddela de ytterligare föreskrifter som myndigheten anser behövas. I frågor som är av principiell natur skall dock SAVs yttrande inhämtas. Med vederbörande myndighet på det statliga området avses här den centrala förvaltningsmyndigheten, om det finns en sådan, länsstyrelsen beträffande lokal skattemyndighet samt i annat fall den myndighet som frågan närmast rör. Om myndigheten i sistnämnda fall lyder under en annan myndighet avses dock den. Av bilaga 5 till förordningen (1983:276) om verksamheten inom försvarsmakten följer att försvarets civilförvaltning skall lämna råd till myndigheterna inom försvarsmakten i frågor om tillämpningen av bl a FmL och FmA.

I dessa föreskrifter har inte några sakliga ändringar gjorts i förhållande till tidigare anvisningar från 1975. Det innebär att de förändringar på arbetsrättens område som ägt rum efter avtalets tillkomst, t ex ikraftträdandet av MBL och MBA-S, inte har beaktats.

Arbetsdomstolens domar kan i många fall ge ledning vid avtalets tillämpning, bl a i frågor som rör förtroendemens rätt till betald ledighet för facklig verksamhet på arbetsplatsen (se förteckningen sid 11 ff).

till 2 § FmA

Omfattning och förläggning av ledigheten

1. När en facklig förtroendeman är fortlöpande tjänstledig för fackligt uppdrag behöver myndigheten inte notera hur ledigheten förläggs i varje enskilt fall. Myndigheten bör dock på lämpligt sätt försöka bedöma om den tid som förtroendemannen ägnar åt fortlöpande fackligt arbete överensstämmer med den på förhand bestämda omfattningen av tjänstledigheten. Beträffande tjänstledighetens förläggning för lärare med fackligt uppdrag, se p 3 nedan.
2. Det förutsätts att förtroendemannen inte utövar det fackliga uppdraget när han eller hon har semester eller annan ledighet. Om en ersättare utövar uppdraget skall bestämmelserna i avtalet gälla ersättaren.
3. För facklig förtroendeman som är lärare med schemabunden tjänstgöring bör den fortlöpande tjänstledigheten förläggas till bestämda tider, bl a för att underlätta vikarieplaneringen. Det förutsätts att en lärare, som är fortlöpande tjänstledig från viss del av sin undervisning för fackligt uppdrag, inte behöver fullgöra denna undervisning i form av tilläggstimmar eller på annat sätt, om detta inte är nödvändigt från pedagogisk eller organisatorisk synpunkt. I fråga om sådana lärare i vars tjänst ingår annat arbete än undervisning, t ex forsknings- eller utvecklingsarbete, skall myndigheten undersöka möjligheterna att förlägga tjänstledigheten helt eller delvis till tid då detta arbete annars skulle utföras.

Med lärare avses här den vars arbetsuppgifter helt eller delvis utgörs av undervisning visst antal timmar för vecka eller annan tidsperiod.

När undervisningskyldigheten är uttryckt i veckotimmar bör tjänstledigheten i möjligaste mån fördelas jämnt över läsåret.

SAV har senast i skrivelse den 18 oktober 1983, dnr 2776/83-F 2 44.1, till bl a samtliga kommunala skolstyrelser närmare redogjort för frågor om tjänstledighet för fackliga förtroendemen som är lärare.

4. Myndigheten skall se till att förtroendemannens arbetsuppgifter så långt som möjligt utförs av någon annan när förtroendemannen är tjänstledig.

I prop 1974:88 (s 168) anförs att "arbetsgivaren i sin planering bör sörja för att förtroendemannens ordinarie arbetsuppgifter under frånvarotiden fullgörs av annan arbetstagare och inte hopas, så att förtroendemannen sedan skall bli skyldig att fullgöra dem på övertid".

till 4 § FmA

Ledighet med bibehållna avlöningsförmåner

Det är angeläget att myndigheten för noggranna anteckningar om sådana beslut som rör förläggning av förtroendemannens arbetstid, vikariatsförordnanden o d, så att det inte uppkommer tveksamhet om vilka avlöningsförmåner förtroendemannen skulle ha haft om han eller hon inte varit tjänstledig för det fackliga uppdraget.

I anslutning till bestämmelserna i paragrafens andra stycke - som motsvarar 7 § andra stycket FmL - erinras om följande uttalande av föredraganden i prop 1975:89, sid 5:

"För att den föreslagna tilläggsbestämmelsen skall bli tillämplig fordras alltså att det beror på arbetsgivaren att det fackliga arbetet har fått förläggas utom den facklige förtroendemannens ordinarie arbetstid. Detta är t ex fallet om en förhandling eller ett sammanträde på arbetsgivarens begäran har förlagts utom arbetstiden. Även den situationen avses att en förhandling eller ett sammanträde, som har påbörjats under arbetstid, fortsätter utom förtroendemannens ordinarie arbetstid utan att arbetsgivaren har utnyttjat sin möjlighet till ajournering av förhandlingen eller sammanträdet.

Bestämmelsen syftar också på fall där arbetsgivaren har uttryckt önskemål om att den fackliga verksamheten på arbetsplatsen skall skjutas upp, t ex för att förtroendemannen på sin ordinarie arbetstid skall delta i företagets verksamhet, och förtroendemannen därvid har upplyst att han i så fall är tvungen att förlägga den fackliga verksamheten till sin fritid. Om arbetsgivaren och förtroendemannen därefter kommer överens om ett sådan arrangemang, bör sålunda 7 § andra stycket träda i tillämpning. Däremot omfattar den nya bestämmelsen inte det fallet att förtroendemannen skall närvara exempelvis vid ett fackligt klubbmöte som måste förläggas utom den ordinarie arbetstiden av hänsyn till att mötesdeltagarna på grund av sitt arbete annars inte kan komma till mötet."

Angående lön med B-avdrag i vissa fall vid ledighet för fackligt förtroendemannauppdrag, se 19 § sammanställningen A punkt 7 AST och föreskrifterna till punkten.

För en statlig arbetstagarare, som är anmäld som facklig förtroendeman och dessutom är skyddsombud eller ledamot av skyddskommitté, skall vid fullgörande av uppgifter som anges i 14 § AMLA de bestämmelserna tillämpas i stället för FmA.

till 6 § FmA

Tillgång till telefon

Det som sägs om tillgång till telefon innebär att myndigheten bekostar inte endast själva telefonabonnemanget utan också sådana telefonsamtal som har direkt samband med den fackliga verksamheten på arbetsplatsen.

I 37 § p 6 MBA-5 regleras den lokala arbetstagarorganisationens rätt att utnyttja vissa kontorstekniska resurser.

till 7 § FmA

Tolkningsföretråde

Här ges ett exempel på vad som händer när en arbetstagarorganisation begagnar sig av tolkningsföreträdet enligt 9 § FmL.

1. En facklig förtroendeman gör anspråk på avlöningsförmåner enligt 4 § FmA vid tjänstledighet för att delta i exempelvis en facklig kurs.
2. Myndigheten invänder att tjänstledigheten enligt dess mening inte avser den fackliga verksamheten på arbetsplatsen.
3. Företrädare för myndigheten och berörd arbetstagarorganisation har protokollförd överläggning i frågan, varvid parterna klart anger och motiverar sin ståndpunkt. Överläggningen avslutas utan att enighet nås. Protokollet justeras så snart som möjligt efter överläggningen.

4. Den arbetstagarorganisation, som enligt beslut av sin huvudorganisation har rätten till tolkningsföretråde, anmäler skriftligen till myndigheten att organisationen har beslutat att begagna sig av tolkningsföreträdet.

Det bör observeras att arbetstagarorganisationens mening i förmånsfrågan gäller intill dess tvisten slutligt har prövats eller arbetsdomstolen förordnat annorlunda med stöd av 12 § 2 st FmL. Detta framgår av 9 § FmL.

5. Myndigheten insänder snarast en skriftlig redogörelse för den uppkomna situationen till SAV.

SAV kan då väcka talan vid arbetsdomstolen med yrkande om s k interimistiskt förordnande enligt 12 § 2 st FmL. (Sådan talan kan väckas redan innan tvisteförhandling enligt huvudavtalet ägt rum. Detta följer av 4 kap 7 § 2 st lagen, 1974:371, om rättegången i arbetstvister.)

6. Lokal och central (eller enbart central) tvisteförhandling äger eventuellt rum. Sådan förhandling förs enligt bestämmelserna i 6 kap huvudavtalet.

7. Om inte parterna kan enas vid den centrala tvisteförhandlingen kan SAV väcka talan i tvisten vid arbetsdomstolen.

8. SAV eller en part på arbetstagsidan kan väcka talan vid arbetsdomstolen om en tillämpningsfråga utan att talan hänför sig till en bestämd tvist. För att en sådan talan (s k fastställsetalan) skall få föras krävs dock att det är av avsevärd betydelse för käranden att talan prövas (4 kap 6 § lagen, 1974:371, om rättegången i arbetstvister).

9. I tvister som rör arbetstagare hos staten företräder SAV staten som arbetsgivare såväl vid som utom domstol även beträffande sådana frågor rörande fackliga förtroendemän som inte är reglerade i avtal (9 § förordningen, 1976:1021, om statliga kollektivavtal, m m.)

till 8 § FmA

Gemensam facklig förtroendeman

Den tid som en gemensam facklig förtroendeman är ledig för fackligt uppdrag skall räknas in i den totala ledighetstid som arbetstagarorganisationens förtroendemän har på var och en av arbetsplatserna (jfr punkt 1 protokollsanteckningarna till 2 § avtalet).

1984 A 39   Lag och avtal om fackliga förtroendemen

Tillägg i förteckningen över vissa AD-domar om fackliga förtroendemen:

”1§ 1987:4 1988:53	Innebörden av begreppet facklig verksamhet -//-
3§ 1985:65 1988:58	Om avstängning från arbetet var hinder att fullgöra fackligt uppdrag Omplacering i syfte att hindra facklig verksamhet
4§ 1988:32	Skyldighet att erbjuda förtroendemen utbildning för att möjliggöra omplacering och undvika uppsägning
5§ 1985:65	Skyldighet att varsla vid uppsägning av facklig förtroendeman
6§ 1987:4 1988:53	Ledighet för deltagande i facklig grundutbildning Omfattningen av ledighet för visst utredningsarbete
7§ 1985:29 1988:53 1988:92	Ersättning för övertid som skulle ha fullgjorts om förtroendemannen inte varit ledig för uppdraget Betald ledighet för visst utredningsarbete Betald ledighet för deltagande i kurser i budgetering m m
7§ 1986:40	Betald ledighet för facklig verksamhet under arbetskonflikt
9§ 1986:40 1988:94	Tillämpningen av reglerna om tolkningsföretråde Brott mot reglerna om tolkningsföretråde
10§ 1986:40 1988:53	Skadestånd för felaktig tillämpning av tolkningsföretråde -//-
11§ 1988:74	Preskription av skadeståndstalan”

1984 A 39   Lag och avtal om fackliga förtroendemen

Tillägg i förteckningen över vissa AD-domar om fackliga förtroendemen:

1 § 1987:4 1988:53	Innebörden av begreppet facklig verksamhet -//-
3 § 1985:65 1988:58	Om avstängning från arbetet var hinder att fullgöra fackligt uppdrag Omplacering i syfte att hindra facklig verksamhet
4 § 1988:32	Skyldighet att erbjuda förtroendemen utbildning för att möjliggöra omplacering och undvika uppsägning
5 § 1985:65	Skyldighet att varsla vid uppsägning av facklig förtroendeman
6 § 1987:4 1988:53	Ledighet för deltagande i facklig grundutbildning Omfattningen av ledighet för visst utredningsarbete
7 § 1985:29 1988:53 1988:92	Ersättning för övertid som skulle ha fullgjorts om förtroendemannen inte varit ledig för uppdraget Betald ledighet för visst utredningsarbete Betald ledighet för deltagande i kurser i budgetering m m
7 § 1986:40	Betald ledighet för facklig verksamhet under arbetskonflikt
9 § 1986:40 1988:94	Tillämpningen av reglerna om tolkningsföretråde Brott mot reglerna om tolkningsföretråde
10 § 1986:40 1988:53	Skadestånd för felaktig tillämpning av tolkningsföretråde -//-
11 § 1988:74	Preskription av skadeståndstalan"